

Bolalarning yozish qobiliyatlarini rivojlantirish bosichlarida maslahatlar

Jizzax Davlat Pedagogika Universiteti
Sirtqi bo‘lim o‘qituvchisi
G.Eshbekova.

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarning yozish qobiliyatlarini rivojlantirish bosichlarida maslahatlar vayoziy o‘rgatishda amaliy ishdan foydalanish usullari haqida mulohazalar bayon etilgan. Yozish ko‘nikmalarini qobiliyatga aylantirish uchun ota-onalarga maslahatlar berilgan.

Kalit so‘zlar: yozuv, ko‘nikma, savodxonlik, mashg‘ulot, tovush, yosh, ta‘lim, yozish faoliyati, yozish mashqlari, bola, usullar, usullar, o‘yin, malaka, maktabgacha yosh, ta‘lim, yozish faoliyati, yozish mashqlari, bola.

KIRISH. Bolani yozishga qanday tayyorlash kerakligini, nimaga e‘tibor qaratish kerakligini, nimaga shoshilmaslik kerakligini va nima uchun biror narsa ishlamayotganini yoki juda yaxshi ishlamayotganini tushunish uchun siz yozish jarayoni nima ekanligini tasavvur qilishingiz kerak. , yozish yozish malakasi qanday shakllanadi, a buni amalga oshirish uchun bola qanday ko‘nikmalarga ega bo‘lishi kerak.? Farzandlarimiz nozik vosita mahoratini kun davomida ko‘p marta ishlatadilar. Nonushta paytida erga tushgan mayda don bo‘laklarini terishdan tortib, uy vazifasining tepasiga ularning nomini yozishgacha, gitara darsi paytida torlarni chalishdan tortib, Pikasso durdonasini chizishgacha bo‘lgan har qanday narsa nozik vosita mahoratini o‘z ichiga oladi. Farzandingiz o‘z mahoratini oshirishga ishonch hosil qilish uchun quyida nozik motorli bosqichlar ro‘yxati keltirilgan:

Oldindan yozish qobiliyatlari

12-18 oylik: Bolalar odatda qalin markerli qog‘oz varag‘idagi o‘z-o‘zidan paydo bo‘ladigan chizmalarga taqlid qilishlari kerak.

19-24 oylik: Bolalar odatda qog‘ozdagi vertikal zarbalar, gorizontalar zarbalar va doiralarni taqlid qilishlari kerak.

2 ½ - 3 yosh: Bolalar odatda vertikal chiziqlar, gorizontalar chiziqlar va doiralarni aniq nusxalashlari kerak.

4-5 yosh: Bolalar odatda xoch, kvadrat, uchburchak va "x" ni ko'chirish imkoniyatiga ega bo'lishlari kerak. Bu, shuningdek, farzandingiz nomidagi harflarni shakllantirishni mashq qilishni boshlash yoshi.

5 yil: Bolalar odatda nozik motorli faoliyat uchun qo'llarining ustunligini o'rnatishlari kerak.

6 yil: Odatda, bolalar o'z ismlarini nusxalashlari yoki yozishlari kerak. 6 yoshga kelib ular alifboni ham harflarni qoldirmasdan yoza olishlari kerak. Bolalar alifboni bosh va kichik harflarda shakllarni almashtirmasdan yozishlari kerak.

7 yil: Bolalar endi yozish paytida alifbo harflarini teskari o'zgartirmasliklari kerak (masalan: "b" va "d"). Shuningdek, ular to'liq jumalarni yozish uchun tegishli bosh harflar va tinish belgilaridan foydalanishlari kerak.

Bolalar nozik motorli ko'nikmalarini turli sur'atlarda rivojlantiradilar. Farzandingiz kechiksa, bu tashvishga sabab bo'lishi shart emas, lekin kasbiy terapiyani baholash kafolatlanishi mumkin. Yozish qobiliyatlari - ular nima?

Avvaliga ko'plab ota-onalar "yozishni o'rganish" birinchi navbatda grammatika masalasidir, deb o'ylashadi. Ular birinchi navbatda gaplarni to'g'ri tuzish, zamon va tinish belgilaridan to'g'ri foydalanishni o'rgatish haqida o'ylashadi. To'g'ri, grammatika yozuvni o'rgatishning muhim tarkibiy qismidir.

Ammo biroz o'ylab ko'rsak, grammatika yozishning muhim qismi bo'lsa-da, samarali yozish ko'proq narsani talab qiladi. Yozishni o'rgatish uchun yozish jarayoni qo'llanilsa, bolalar yozishni muloqot shakli sifatida tushuna boshlaydilar.

Yozish qiyin ish. Farzandingiz fikrlarini so'zlarga aylantirishda yoki bu so'zlarni to'g'ri talaffuz qilishda qiynaladimi, yozish qiyinchiliklari bolalarni xafa qilishi mumkin. Murakkab o'rganish farqlari yoki oddiy qiziqishsizlik kabi muammolar bolalarni yozishni yaxshi ko'rishlariga xalaqit berishi mumkin. Biroq, basketbol yoki qo'shiq aytishni yomon ko'radigan bolalardan farqli o'laroq, yozishni yoqtirmaydigan bolalar oqibatlariga olib kelishi mumkin, chunki yozish juda muhim mahoratdir. Biz bolalarga ularning istaklarini engishga yordam berishimiz kerak. Yozuv nutqning maxsus shakli bo'lib, unda uning elementlari qog'ozga (yoki boshqa materiallarga) og'zaki nutq elementlariga mos keladigan grafik belgilar (grafema) chizish orqali mustahkamlanadi. Yozish o'quv jarayonida shakllanadigan eng murakkab ko'nikmalardan biridir. Yozishni o'rganishning eng muhim elementi grafik yozish ko'nikmalarini shakllantirish bo'lib, unga parallel

ravishda imlo ko‘nikmalarini shakllantirish amalga oshiriladi. Pertseptiv tartibga solish va tilshunoslik majmuasi Grafik mahorat - bu yozma tovushlar va ularning birikmalarini tasvirlash imkonini beradigan yozma qo‘lning ma‘lum odatiy pozitsiyalari va harakatlari. To‘g‘ri shakllangan grafik mahorat sizga harflarni aniq, chiroyli, tushunarli va tez yozish imkonini beradi. Noto‘g‘ri shakllangan grafik mahorat yozishda qiyinchiliklar majmuasini yaratadi: beparvo, o‘qib bo‘lmaydigan qo‘l yozuvi, sekin sur‘at. Shu bilan birga, noto‘g‘ri grafik mahoratni qayta ishlash nafaqat qiyin, balki ba‘zan imkonsizdir.

Yozishni o‘rganishning dastlabki bosqichida bolalar harflar tushunchasini o‘rganishlari kerak - grafik belgilar (bosma, yozma, katta va kichik harflar), barcha grafik elementlarni to‘g‘ri, aniq va etarlicha tez yozishni, to‘g‘ri holatni, to‘g‘ri qo‘lni kuzatishni o‘rganishlari kerak. harakatlar, harakatlarning to‘g‘ri traektoriyasi va boshqalar. Shu bilan birga, nutq tovushlarini to‘g‘ri farqlash, ularni harflar bilan to‘g‘ri tanib olish va o‘zaro bog‘lash kerak, chunki grafik bilan parallel ravishda imlo mahoratini shakllantirish davom etmoqda. Afsuski, hozirgacha na psixologiya, na fiziologiya va na pedagogikada ushbu murakkab tuzilmadagi bo‘g‘inlardan qaysi biri o‘rganishda hal qiluvchi ahamiyatga ega ekanligi haqida ma‘lumot yo‘q, ammo shunga qaramay, har qanday aloqaning "yo‘qolishi" uni shakllantirishni qiyinlashtirishi aniq. mahorat. Yozish jarayonining sof "texnik" bajarilishi 5-7 yoshli bolalarda qo‘lning mayda mushaklari yomon rivojlanganligi, bilak suyaklari va barmoqlarning falanjlari qattiqlashishi bilan murakkablashadi. tugallanmagan, harakatlarning nomukammal asab regulyatsiyasi, shuningdek, statik yuklarga nisbatan past chidamlilik (yozuvning ajralmas qismi). Bundan tashqari, ko‘plab bolalarda fazoviy idrok va vizual xotira mexanizmlari, vizual-motor muvofiqlashtirish va tovush-harf tahlili mavjud emas, bu esa qo‘shimcha qiyinchiliklarni keltirib chiqaradi. Yozishni o‘rgatishda ob‘ektiv qiyinchiliklarni kamaytirish mumkin, agar bola to‘g‘ri tayyorlangan bo‘lsa va qo‘shimcha ravishda o‘quv jarayonida uning yoshga bog‘liq imkoniyatlari hisobga olinsa. Yozuv malakalarini shakllantirish bosqichlarini bilish zarur.

Aytgancha, eslaylikki, "mahorat - bu takrorlash natijasida hosil bo‘lgan, yuqori darajada o‘zlashtirish va elementlarni ongli ravishda tartibga solish va boshqarishning yo‘qligi bilan tavsiflangan harakatdir" (Qisqacha psixologik lug‘at / A. V. Petrovskiyning umumiy tahriri ostida. va M. G. Yaroshevskiy. M., 1985,

Ko'nikmani shakllantirishda uchta asosiy bosqich mavjud: **1-bosqich** - analitik, uning asosiy tarkibiy qismi harakatning alohida elementlarini ajratib olish va o'zlashtirish, mazmuni tushunishdir. Shu bilan birga, bolaning nafaqat rivojlanish darajasi, ma'lum bilim va ko'nikmalarning mavjudligi, balki bolaning nima va qanday qilish kerakligini tushuntirish usuli, bajarilgan harakatdan xabardorlik darajasi ham katta ahamiyatga ega. Afsuski, mavjud metodologiya "mexanik nusxa ko'chirish" tamoyiliga asoslangan bo'lib, unda etakchi ko'rsatma "men kabi qarang va qiling". Afsuski, bolalar hamma narsani boshqacha "ko'radilar" va ko'pincha o'quv jarayonida o'z xatolarini kuchaytiradilar. Vaziyat kattalar har doim nima va qanday qilish kerakligini tushuntira olmasligi bilan murakkablashadi.

Ikkinchi bosqich shartli ravishda sintetik deb ataladi. Bu alohida elementlarni yaxlit harakatga ulash bosqichidir.

Uchinchi bosqich - avtomatlashtirish - ko'nikmaning harakat sifatida shakllanish bosqichi bo'lib, u yuqori darajada o'zlashtirilganligi va elementma-element ongli tartibga solish va boshqarishning yo'qligi bilan tavsiflanadi.

Ko'nikmalarni avtomatlashtirishning o'ziga xos xususiyati tezlik, silliqlik, qulaylikdir. Tezlikni qo'ymaslik kerakligini bilish juda muhim, u harakatni yaxshilashning tabiiy natijasi bo'lishi kerak va oqim (bog'lanish) ham mahorat shakllanishining tabiiy natijasi sifatida paydo bo'lishi kerak. Ko'nikmani shakllantirish yo'llari haqida gapirganda, ular ko'pincha asosiy narsa mashqlar va mashg'ulotlar, mashg'ulotlar va mashqlar deb o'ylashadi. Darhaqiqat, mashqlar va takrorlashsiz mahoratni shakllantirish mumkin emas, lekin takroriy mashqlar ko'nikma shakllanishining uchinchi bosqichida eng mos va samarali bo'ladi. va dastlabki ikki bosqich - ongli faoliyat (va faqat mexanik mashqlar emas). Bola "qanday qilish kerakligini" tushunmaguncha, tushunmaguncha (ya'ni, u harakat algoritmini tushunmagan va, masalan, har bir alohida harfni bajarayotganda - sxema, harakat traektoriyasi - "qayerdan boshlash kerak, qaerdan boshlash kerak. qo'rg'oshin, qaerda tugashi kerak"), harakat vazifasi shakllanmaguncha, bolani "mashq qilish" nafaqat ma'nosiz, balki zararli hamdir. Ikki bosqichdan (analitik va sintetik) "sakrash" nafaqat mahoratni shakllantirishga hissa qo'shmaydi, balki uni sekinlashtiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

- 1 Asqarova M., Matchonov S. va boshqalar. Kichik yoshdagi bolalar nutqini o‘stirish. Toshkent. “O‘zbekiston”, 2001 y.
- 2.Eshbekova G. Maktabgacha yoshdagi bolalarga yozishni o‘rgatish bosqichlari.Innovation of science Technologies 2024 ilmiy elektron jurnal
- 3.Fayzullayeva M., Rustamova M. Maktabgacha yoshdagi bolalarning og‘zaki nutqini o‘stirish. (Tayyorlov guruhi uchun mashg‘ulotlar ishlanmasi) Toshkent. 2009 yil.
4. Anna Golubeva, D.Shankar, V.Nazarova, Y.Narolskaya, M.Ismoilova, Li Dong Vuk. “Ilk qadam” Maktabgacha ta’lim muassasalarining davlat o‘quv Dasturi.Toshkent-2018.-107 b.
5. Grosheva I.V., Say E.F.,Mirjalilova S.S., Medvedeva N.I.“Ilm yo‘li“ variativ o‘quv dasturi. Toshkent-2019.3.
- 6.N.Q.Azizova, N.M. Sultonova.“Savodxonlikka o‘rgatish“ Tarbiyachi kitobi. M.R.Is’hoqova, M.Z. Fayzullaeva,J.R.Kucharov, N.Q.Azizova, N.M. Sultonova
“Maktabgacha yoshdagi bolalarni savodxonlikka o‘rgatish

Research Science and Innovation House